

Kipindi cha 12: Kumbukumbu la Torati 27-30

Dkt. Cynthia Parker

Huyu ni Dkt. Cynthia Parker na mafundisho yake kuhusu kitabu cha Kumbukumbu la Torati. Hii ni Kipindi cha 12, Kumbukumbu la Torati 27 - 30.

Utangulizi na Mikataba ya Suzerain-Vassal

Tunaangalia sura ya 27 hadi 30. Sasa, tumemaliza tu kanuni ya sheria, na kwa hivyo ili kuweka ndani ya kitabu kikubwa, picha kubwa ya Kumbukumbu la Torati, unaweza kukumbuka mwanzoni kabisa, tulipozungumzia kuhusu muundo wa Kumbukumbu la Torati, tuliita kwa njia kadhaa tofauti ambazo tunaweza kuzungumzia kuhusu kitabu cha Kumbukumbu la Torati kupangwa. Mojawapo ilikuwa mkataba wa suzerain-vassal.

Na tuliangalia mpangilio wa jumla wa mikataba ya Wahiti na Waashuri ambayo imepatikana na jinsi inavyoonekana kufanana sana na jinsi kitabu cha Kumbukumbu la Torati kilivyopangwa. Sehemu ya mkataba huo ni kuorodhesha mambo, masharti ambayo pande zote mbili zinakubaliana nayo. Hilo ndilo tulilozungumzia katika kanuni za sheria, sura ya 12 hadi 26.

Sasa tumeingia katika baraka na laana. Kwa hivyo, nini hutokea wakati kibaraka anapotii mkataba au wanapovunja na kuasi mkataba? Sasa pia sehemu ya muundo huo wa kanuni za sheria ni uthibitisho wa agano au kusoma agano kwa sauti tena. Wakati mwingine kila mwaka, watu wangelazimika kuamka na kurudia agano hili na kujikumbusha agano hili. Naam, pia tunapata hilo katika sura hizi, kwa hivyo Kumbukumbu la Torati linachanganya mambo hayo mawili pamoja. Kwa hivyo, tutaenda kwanza katika sura ya 27, na 28 na kisha tutaingia katika sura ya 29 na 30.

Kumbukumbu la Torati 27

Kwa hivyo, tutaona katika sura ya 27 kwamba kuna mgawanyiko kidogo katika mtiririko tu, muundo wa kitabu. Kwa kweli, ingekuwa rahisi zaidi ikiwa tutasoma kutoka sura ya 26 moja kwa moja hadi sura ya 28. Katika sura zote mbili, Musa ndiye mzungumzaji mkuu. Yeye ndiye anayeamka na kutoa maagizo, sura ya 27 inaonekana kurudi nyuma kidogo, na inahisi kama si sawa. Lakini sura ya 27 ndiyo inayotupa maagizo ya kile ambacho Waisraeli wanapaswa kufanya wanapoingia katika nchi hiyo.

Kuweka Mawe Makubwa Kwenye Ebali

Kwa hivyo, kuanzia sura ya 27, mstari wa kwanza, inasema, "Kisha Musa na wazee wote wa Israeli." Kwa hivyo, sasa tumebadilishana, na tuko katika nafsi hii ya tatu. Ni mkono wa mhariri unaoonekana kuwa wazi kabisa katika sehemu hii ya sura. "Kwa hivyo, Musa na wazee wa Israeli waliwaagiza watu, wakisema, Shikeni maagizo yote ninayowaamuru leo. Basi, itakuwa siku hiyo mtakapovuka Yordani kuingia katika nchi ambayo Bwana Mungu wako anakupa, mtajisimika mawe makubwa, na kuyapaka chokaa, na kuandika juu yake maneno yote ya sheria hii mtakapovuka; ili mtakapoingia katika nchi ambayo Bwana Mungu wenu anakupa, nchi ijaayo maziwa na asali, kama Bwana Mungu wa baba zenu, alivyowaahidi."

Kwa hivyo, tukisimama kwa sekunde moja katika mstari wa 2, inaposema, "Itakuwa siku ile mtakayovuka Yordani." Kila kitu kinaonekana kuwa cha haraka sana. Mara tu mtakapovuka Yordani, mara tu miguu yenu itakapokuwa katika nchi, hivi ndivyo mnavyopaswa kufanya. Simamisha mawe, na uandike maneno haya juu ya jiwe. Inafanya ionekane kama mara tu

wanapoweka miguu yao kwenye nchi kavu upande wa pili wa Yordani, wanapaswa kufanya mambo haya.

Sasa tunapofikia mstari wa 4, inasema, "Kwa hiyo, itakuwa mtakapovuka Yordani, mtasimama juu ya Mlima Ebali." Kwa hivyo, inatambua mtakapovuka Yordani juu ya Mlima Ebali, sherehe hii itafanyika. Naam, Ebali ni siku nzuri, siku na nusu ya safari, na ukisoma historia ya Yoshua na Waamuzi, unajua inachukua Waisraeli muda kidogo kuingia katika nchi. Lazima wapigane kwa namna fulani kuingia katika nchi. Kwa hivyo, tunapaswa kusoma muda huu kwa chumvi kidogo. Kwa hivyo, inasikika mara moja, lakini hapo kuna suala la kipaumbele zaidi. Kwa hivyo, si mara tu miguu yako inapokuwa kwenye nchi kavu, hili linahitaji kuwa mstari wa mbele akilini mwako. Mara tu unapoingia katika nchi, itakuwa muhimu kwako kuidhinisha agano.

Sasa kwa nini wanalazimika kusimamisha mawe makubwa na kuyapaka plasta? Labda kwa sababu kadhaa. Acha kwanza nikuonyeshe picha ya mawe. Haya si mawe. Hatuna mawe kutoka Ebali na Gerizimu; mawe haya maalum yanazungumziwa. Lakini tuna maeneo mengine katika nchi ambapo mawe makubwa sana yalipatikana. Na kwa hivyo, kama mfano wa kuona, ningependa kukuonyesha picha.

Hii inatoka sehemu nyingine nchini, na mawe haya makubwa yalikuwepo kabla ya Waisraeli. Kwa hivyo, haya yako karibu zaidi na wakati wa Ibrahimu, Isaka, na Yakobo kuliko wakati wa kuingia kwa Waisraeli katika nchi hiyo. Lakini unachoweza kuona, hasa ukilinganisha watu walio kwenye picha na mawe makubwa nyuma yao, unaweza kuona jinsi walivyo wakubwa. Huenda hii ndiyo aina ya jiwe linalozungumziwa hapa kwa ajili ya sherehe hii maalum. Kwa hivyo, nenda ukasimamishe mawe makubwa.

Sasa, kwa nini mawe? Labda sababu kadhaa, moja ni kwamba macho yako huvutiwa mara moja na mawe kwenye picha kwa sababu ni kitu kisicho cha kawaida katika mandhari. Kwa hivyo, haichukui muda mwingi unapotembea ili kuona jiwe la ukubwa huo limesimama wima. Inaonekana kuwa la kawaida. Kwa hivyo, linafanya kazi kama alama nzuri sana ya kumbukumbu kwako.

Na kisha una maneno ya mafundisho haya yaliyoandikwa kwenye jiwe hilo. Naam, inasema maneno yaliyoandikwa hapa kwa plasta ili uweze kuona waziwazi maneno hayo ni kitu muhimu kwetu kukumbuka. Na kuandika kwenye jiwe, mafundisho haya pia yana maana ya mamlaka ya kudumu ya maneno haya,

Kwa hivyo, andika kwenye jiwe. Sasa ni maneno gani haya ya mafundisho haya yanayoandikwa? Ni vigumu kwetu kujua. Maneno mengi yanaweza kutoshea kwenye jiwe kama hili. Kwa kweli, tuna sheria za Hammurabi, na ana stella kubwa sana pamoja na sheria zake zote zilizoandikwa juu yake. Na kuna maneno mengi zaidi kwenye stella hiyo kuliko maneno yaliyo katika kitabu cha Kumbukumbu la Torati. Kwa hivyo, inaweza kuwa kitabu kizima cha Kumbukumbu la Torati kitaandikwa kwenye stella hiyo.

Au, inaweza kuwa, mafundisho ya kanuni ya sheria kuanzia 12 hadi 26. Ni vigumu kwetu kujua, lakini tunapata kiini cha umuhimu wa sherehe hii. Nenda, jenga kitu ambacho kinaonekana waziwazi kwenye mstari wa upeo wa macho, mamlaka ya kudumu ambayo maneno ya mafundisho haya yana.

Kwa hivyo, tukirudi kwenye andiko, katika mstari wa 4 tena, "Basi, itakuwa mtakapovuka Yordani, mtaweka mawe haya juu ya Mlima Ebali kama ninavyowaamuru leo, na kuyapaka chokaa. Tena, mtamjengea Bwana, Mungu wenu, madhabahu ya mawe huko, madhabahu ya mawe; msitumie chombo cha

chuma juu yake; mtamjengea Bwana, Mungu wenu, madhabahu ya mawe yasiyochongwa, nanyi mtamtolea Bwana, Mungu wenu, sadaka za kuteketezwa juu yake; nanyi mtatoa sadaka za amani, na kula huko na kufurahi mbele za Bwana, Mungu wenu."

Tena, tunapata dokezo lingine kwamba sherehe hizi za kidini ni sherehe, karamu, na sikukuu kweli. Ni watu wanaokusanyika pamoja na kula pamoja na Mungu katikati yao.

Kwa hivyo, basi tunapata mapumziko kidogo. Tunapata mkono wa mhariri mara nyingine tena. Na sasa inaonekana kama Musa na wazee wamesimama tena upande wa Mashariki wa Mto Yordani. "Kisha Musa na makuhani wa Walawi wakawaambia Israeli wote wakisema, 'Nyamaza na usikilize, Ee Israeli. Leo, mmekuwa watu wa Bwana Mungu wenu leo.' Kinachovutia, kama tulivyoweza kusema lakini hatukusema, ni kwamba wanakuwa watu wa Bwana Mungu wao katika Mlima Sinai. Naam, Mlima Sinai ulikuwa ndio mwanzo wa kutoa agano. Sasa, tuna Musa na wazee waliosimama upande wa mashariki wa Yordani wakisema, "Leo mmekuwa," jambo ambalo limewafanya wasomi wengi kusema lazima kulikuwa na sherehe ya kuidhinisha agano ambayo hufanyika huko upande wa mashariki wa Yordani. Lakini basi, watakapoingia katika nchi hiyo, na wamesimama Ebali na Gerizimu, wataidhinisha tena agano hilo, na siku hiyo, watakuwa. Sio suala la kwamba hawakuwa watu wa Mungu hapo awali, lakini inaimarika katika vichwa vya watu kwamba niko leo na agano hili la kumbukumbu ya kudumu hadi wakati ujao. Leo, ninyi ni watu wa Mungu.

Kuthibitishwa kwa Agano juu ya Ebali na Gerizimu

Kwa hivyo, katika mstari wa 11, "Musa pia aliwaagiza watu siku hiyo, akisema, 'Mtakapovuka Yordani, hawa watasimama juu ya Mlima Gerizimu ili

kuwabariki watu, naye ataorodhesha makabila sita kwa ajili ya laana; watasimama juu ya Mlima Ebali, na anaorodhesha makabila mengine sita. Kwa hivyo mimi na Ebali na Gerizimu tulikuonyesha picha ya Ebali na Gerizimu hapo awali tulipokuwa tukizungumzia Kumbukumbu la Torati 11. Tulizungumzia jinsi ilivyo muhimu kuwakumbusha Waisraeli agano walilofanya na Mungu wao la kuwa na kitu kinachoonekana katika nchi yao kwamba kila wanapopita Ebali na Gerizimu, wanakumbuka baraka za Mlima Gerizimu, laana za Mlima Ebali.

Kumbukumbu la Torati 28-29

Tunapofika kwenye sura ya 26, hapa ndipo tunapopata orodha ya baraka na laana. Kwa hivyo, mwisho wa sura ya 27 unatupa laana tu. Kwa hivyo, inakosa baraka.

Kwa hivyo, tutaruka hadi sura ya 28. Kwa hivyo katika sura ya 28, tunaangalia 28 na pia 29 pamoja. Tunaweza kupanga taarifa hii kwa njia mbili tofauti. Kuna baraka na laana, lakini pia kuna ahadi na vitisho. Na tutagundua kwamba baraka na laana hizi nyingi ni za kilimo. Nyingi zina uhusiano na ardhi - baraka hii. Sasa hii haipaswi kutushangaza hata kidogo kwa sababu, kama tulivyosoma Kumbukumbu la Torati, baraka nyingi ambazo watu wanapokea kutoka kwa Mungu ni zawadi ya ardhi yao. Kwa hivyo, tuna hii inayoendelea, jinsi nchi hii inavyoweza kuwa ya kushangaza, jinsi ilivyo ya ajabu. Inaweza kuwa Edeni ya aina yake ambapo kila kitu kimepangwa kwa njia ambayo Mungu angependa kipangwe.

Sehemu ya hayo ni kupata mazao ya ardhi kama vile Edeni ilivyofanya kwa wingi wa ardhi. Kwa hivyo, tunapata picha hii katika Kumbukumbu la Torati kile ambacho tumekiona kuhusu uwezo wa ardhi kinaweza kuwa kwamba uhusiano kati ya Mungu na watu wake, watu na watu wengine wanaowazunguka, na watu wa ardhi yote hufanya kazi pamoja kwa amani.

Kwa hivyo, tunapofikia baraka na laana, haishangazi kwamba ardhi inahusika hapa kwa sababu ardhi itaonyesha baraka na laana. Ni lini ardhi inatunzwa na hivyo kuzaa matunda, na ni lini kila kitu kuhusu jamii na mahali kinavunjika na kuvunjika, ambapo ardhi pia itaiga hilo.

Kwa hivyo, tunaona kipengele hiki cha ardhi, mazingira ya asili. Lakini pia tunaona kwamba bado kuna uhusiano kati ya Israeli na mataifa. Sasa, tulipozungumzia Kumbukumbu la Torati 4, kwa kweli tulisoma jinsi Israeli ikiingia katika nchi na kukumbuka, ni nchi iliyo katikati ya njia zote za biashara. Kama unakumbuka picha hii, tulizungumzia hili tena mwanzoni mwa mfululizo huu wa mihadhara. Kwa hivyo, ikiwa Israeli inaingia katika nchi hii na njia zote za biashara kutoka mataifa yote yanayozunguka zinapitia nchi hii, basi Israeli inaweza kuakisi tabia ya Mungu katika jukwaa la dunia ili watu wengine waweze kuona tabia ya Mungu ilivyo.

Kwa hivyo, hapa katika sura ya 28, tutagundua pia kwamba baraka na laana zinaonekana na makundi ya watu yanayowazunguka. Kwa hivyo, wazo hili ni kwamba Israeli haitendei kwa upweke. Israeli iko katika nafasi nzuri sana katika mandhari kubwa zaidi ya ulimwengu.

Baraka na Laana

Kwa hivyo, hebu tufikirie wazo hili; turudi kwenye wazo kwamba kuna sehemu mbili, baraka na laana. Kwa hivyo, aina hizi za baraka na laana zingekuwa kama tunavyoanza katika sura ya 28. Kwa hivyo, mambo kama mstari wa tatu, "Utabarikiwa mashambani. Utabarikiwa mjini. Utabarikiwa mashambani. Utabarikiwa uzao wa tumbo lako, na mazao ya ardhi yako, na uzao wa wanyama wako wa kufugwa, maongeo ya ng'ombe wako, na wadogo wa kundi lako. Kibarikiwe kikapu chako, na bakuli lako la kukandia." Hiyo ni mifano mizuri ya baraka, kwa hivyo inabarikiwa moja kwa moja.

Kwa hivyo, vipi kuhusu laana? Naam, chini ya mstari wa 16, "Utalaaniwa mjini. Utalaaniwa mashambani. Kikapu chako kitalaaniwa, na bakuli lako la kukandia. Utalaaniwa uzao wa tumbo lako, na mazao ya ardhi yako, maongeo ya ng'ombe wako, na wadogo wa kondoo zako." Unaona chanya na hasi halisi, baraka na laana.

Ahadi na Vitisho

Naam, pia tuna ahadi na vitisho hivi. Kwa hivyo, hizi ni tofauti; basi hazianzi na baraka na laana. Zinazungumzia tu athari za matendo ya watu. Kwa mfano, tutaanza katika mstari wa 7. "Bwana atawafanya adui zako wainukao juu yako washindwe mbele yako. Watakutokea kwa njia moja na kukimbia mbele yako kwa njia saba. Bwana ataamuru baraka iwe juu yako katika ghala zako na yote utakayoweka mkono wako. Atakubariki katika nchi atakayokupa Bwana, Mungu wako. Bwana atakuweka uwe taifa takatifu kwake kama alivyokuapia, ukiyashika maagizo ya Bwana, Mungu wako, na kutembea katika njia zake. Kwa hivyo, watu wote wa dunia wataona kwamba umeitwa kwa jina la Bwana, nao watakuogopa."

Kwa hivyo, unasikia haya. Ukitii amri hizi, haya ndiyo mambo na haya ndiyo baraka au ahadi zinazokuja. Na tunaona tena utambuzi kwamba mataifa mengine yatagundua kwamba kuna mwingiliano. Kwa hivyo mataifa hayo yatakayokwenda kinyume na Israeli yatatawanyika, na mataifa mengine yataona kwamba Mungu amewabariki watu wake.

Vipi kuhusu upande mwingine wa vitisho? Tuna kitu kama tunavyoona katika mstari wa 22, "Bwana atakupiga kwa kifua kikuu na homa na uvimbe na joto kali, na upanga, na ukavu na ukungu, nazo zitakufuata hata uangamie. Mbingu zilizo juu ya kichwa chako zitakuwa shaba, na nchi iliyo chini yako itakuwa chuma. Bwana ataifanya mvua ya nchi yako kuwa unga na vumbi." Kwa

hivyo, kumbuka kutoka sura ya 11 Mungu ndiye anayetoa mvua za masika za mapema. Mvua zinazohitajika kwa nchi kutoa. Kwa hivyo, katika hali hii, mvua itazuiwa.

"Nayo itakushukia hadi uangamizwe. Bwana atakufanya ushindwe mbele ya adui zako. Utatoka kwenda kinyume nao kwa njia moja, lakini utakimbia mbele yao kwa njia saba. Nawe utakuwa mfano wa kutisha kwa falme zote za dunia." Kwa hivyo tena, kama ilivyo kwa baraka na laana, ndivyo ilivyo kwa ahadi na vitisho, inakuja katika mfumo wa kilimo. Mahali pao pakiwa pamebarikiwa au mahali pao pakiwa pamevunjwa na kuharibiwa. Na inakuja katika mfumo wa mfano ambao ni kwa mataifa. Ama watashinda hilo wanapogombana na mataifa ambapo wameanzishwa kama mfano au mataifa, watu wafuatao, watawazunguka na kuwapiga.

Sasa si jambo la kawaida kwa manabii baadaye kutazama nyuma kanuni hizi za sheria na kusema, hizi zinatujia kwa sababu tumevunja agano na Mungu. Hizi ndizo bendera nyekundu zinazopaswa kusimama na kusema, "Hizi ndizo ishara za onyo. Umetoka nje ya mstari. Unahitaji kuleta mbele ya akili yako historia ya Mungu ni nani na wewe ni nani kama watu wake."

Kwa hivyo, zimekusudiwa kuwa ishara za onyo kuhusu kitakachotokea pamoja na matokeo ya asili ya uchaguzi wao.

Laana Zinaendelea

Tunapoanza, nitaruka, nitasoma kidogo mwisho kabisa wa sura ya 28, kisha tutaingia katika sura ya 29. Katika mstari wa 45, inasema, "Basi laana hizi zote zitakujia na kukufuata na kukupata hata uangamizwe, kwa sababu hukumtii Bwana, Mungu wako, kwa kushika amri zake na amri zake, alizokuamuru. Zitakuwa ishara na ajabu kwako na kwa wazao wako milele, kwa sababu hukumtumikia Bwana, Mungu wako, kwa furaha na moyo wa furaha,

kwa ajili ya wingi wa vitu vyote. Kwa hiyo, utawatumikia adui zako, ambao Bwana atawatuma juu yako, kwa njaa na kiu na uchi na kwa uhitaji wa vitu vyote; ataweka kiini cha chuma shingoni mwako, hata atakapokuangamiza."

Kwa hivyo, tunapata mistari hiyo miwili, katika mistari ya 47 na 48, tofauti kati ya kile kinachotokea unapomtumikia Bwana na unapoacha kumtumikia Bwana, utaishia kuwatumikia mataifa mengine.

Sasa, kama ungehesabu baraka na laana, ungeona sehemu ya laana kuwa ndefu sana. Kwa nini basi? Hakuna usawa wa mtu mmoja kwa mtu hapa. Msisitizo juu ya laana ni njia ya kuwasaidia watu kufuata amri za Mungu. Kwa hivyo, msisitizo juu ya haya yote ni mambo ambayo yanaweza kwenda vibaya, kama njia ya kusema, "Kwa hivyo tafadhali kuwa mwangalifu zaidi ili ukumbuke agano na Bwana Mungu wako."

Kumbukumbu la Torati 29 - Sherehe ya Kuidhinisha - historia ya kusimulia upya

Tunapokaribia sura ya 29, sasa tuna taarifa zaidi kuhusu sherehe hii ya kuidhinisha ambayo inapaswa kutokea. Kila Mwisraeli anatakiwa kushiriki katika hili. Sio wanaume tu. Sio wamiliki wa ardhi tu. Sio matajiri tu. Sio mwakilishi wa jamii. Ni jamii nzima.

Na kuna utambuzi huu kama Kumbukumbu la Torati limetambua katika kitabu chote kwamba Israeli inaweza kushindwa. Kwa hivyo, tayari tuna wazo hili, tena katika sura ya 29, kwamba Israeli huenda ikashindwa kumtambua Mungu katikati yao, na kisha tutakuwa na tofauti hii na Sodoma na Gomora na ahadi ya uhamisho.

Kwa hivyo , hebu tuangalie hayo. Kwa hivyo, katika sura ya 29, "Haya ndiyo maneno ya agano ambalo Bwana alimwamuru Musa afanye na wana wa Israeli, katika nchi ya Moabu, zaidi ya agano alilofanya nao huko Horebu. Musa

aliwaita Israeli wote na kuwaambia, 'Mmeona yote Bwana aliyoyafanya mbele ya macho yenu katika nchi ya Misri, kwa Farao, na watumishi wote na nchi hii yote, majaribu makubwa kwa macho yenu yameona ishara na maajabu hayo makubwa.' Hili linapaswa kuwa jambo la kawaida kwako. Tunapopitia kitabu cha Kumbukumbu la Torati, hilo limekuwa jambo la kawaida ambalo tumeangalia nyuma na kusema, Mungu ndiye Mungu wao shujaa. Tayari amefanya mambo haya makubwa. Wanahitaji tu kukumbuka.

"Lakini hata leo, Bwana hakuwapa moyo wa kujua, wala macho ya kuona, wala masikio ya kusikia. Nimewaongoza miaka arobaini jangwani; nguo zenu hazikuchakaa juu yenu, wala viatu vyenu havikuchakaa mguuni mwenu." Kwa hivyo, tena marejeleo ya sura ya 8 ya Kumbukumbu la Torati.

"Hamkula mkate, wala hamkunywa divai wala kileo, ili mpate kujua ya kuwa mimi ndimi Bwana, Mungu wenu. Mlipofika mahali hapa, Sihoni, mfalme wa Heshboni, na Ogu, mfalme wa Bashani, walitoka kutukabili kwa vita, lakini tuliwashinda, na tukaichukua nchi yao, na kuwapa Wareubeni, na Wagadi, na nusu ya kabila la Manase, iwe urithi wao. Kwa hivyo lishikeni neno hili la agano, ili mlifanye, ili mpate kufanikiwa katika yote myafanyayo."

Kwa hivyo, tunaanza kuona jinsi sura hizi za mwisho katika Kumbukumbu la Torati zinavyoanza kuchukua mada tulizoziona katika sura za kwanza kabisa za Kumbukumbu la Torati. Kwa hivyo tunafikia hitimisho hili zuri tunaposimulia tena historia ya watu.

Utambuzi wa Vizazi Vijavyo

Kwa hivyo katika mstari wa kumi, inasema, "Leo nyote mnasimama mbele za Bwana, Mungu wenu, wakuu wenu, kabila zenu, wazee wenu, na maafisa wenu, hata wanaume wa Israeli, watoto wenu, wake zenu, na wageni walio ndani ya kambi zenu, tangu yule anayekata kuni zako, hadi yule

anayeteka maji yako, ili upate kufanya agano na Bwana, Mungu wako, na kiapo chake, ambacho Bwana, Mungu wako, anafanya nawe leo, ili akufanye kuwa watu wake leo. Ndipo atakapokuwa Mungu wako, kama alivyokuambia, na alivyowaapia baba zako Ibrahimu, Isaka, na Yakobo. Sasa, sifanyi agano hili na kiapo na ninyi peke yenu, bali na wale wanaosimama hapa nasi leo mbele za Bwana, Mungu wetu, na wale ambao hawako hapa bado." Kwa hivyo, kuna utambuzi kwa vizazi vijavyo.

Tunaporuka chini, sasa tunaanza kufikia utambuzi huu kwamba Waisraeli wanaweza kuwa wasio waaminifu na kwamba wanapofanya hivyo, kuna matokeo yake. Na sasa, tutachukua wazo hili la Sodoma na Gomora. Kwa hivyo wacha nisome hilo, na tunaweza kuzungumzia kidogo kuhusu sehemu hiyo.

Sodoma na Gomora Sambamba

Kwa hivyo, nitaanza katika mstari wa 22, "Sasa kizazi kijacho, wana wenu watakaoinuka baada yenu, na mgeni atakayetoka nchi ya mbali, watakapoyaona mapigo ya nchi na magonjwa ambayo Bwana ameyapiga, watasema, Nchi yake yote ni kiberiti na chumvi, ukiwa unaowaka, haijashonwa, haina mazao, wala nyasi hazime ndani yake, kama kupinduliwa kwa Sodoma na Gomora, Adma na Zebuloni, ambazo Bwana alizipindua kwa hasira yake na ghadhabu yake. Na mataifa yote watasema, Mbona Bwana ameitendea hivi nchi hii, na kwa nini ghadhabu hii kuu na hasira hii?"

Kwa hivyo, tunachokiona katika mstari huu, tena, ni wazo kwamba Israeli iko katika eneo kubwa zaidi la kimataifa ambalo mataifa mengine yatakuja na kuona. Lakini wakati huu, badala ya kuja na kuona jinsi Israeli inavyomwakisi Mungu wao, wanakuja na kuona nchi iliyoharibiwa, nchi ya kiberiti na chumvi. Kwa hivyo, kiberiti na chumvi ni kinyume kabisa cha nchi ya maziwa na asali.

Ni ardhi isiyozaa. Kwa hivyo, badala ya nchi hii ambayo inapaswa kuwa nchi ya wingi, nchi hii itakuwa nchi ambayo itaharibiwa.

Kutajwa kwa Sodoma na Gomora pia kunavutia sana. Ni jambo zuri la kutikisa kichwa kurudi Mwanzo 14. Kwa hivyo tunarudi mwanzo kabisa wa Pentateuki. Kwa hivyo, Mwanzo 14 na sura zingine baadaye zinazungumzia Sodoma na Gomora na shughuli za watu wa Sodoma na Gomora.

Kama tungechunguza Sodoma na Gomora kwa undani zaidi, tungegundua kwamba Mungu anapomwambia Ibrahimu kwamba ataiangamiza Sodoma na Gomora, ni kwa sababu ya kilio cha waliokandamizwa. Kwa hivyo, tunafikiria Sodoma na Gomora, na wakati mwingine watu huhusisha dhambi za ngono nazo, jambo ambalo linaweza kuwa sehemu ya kesi hiyo. Lakini ni kwa sababu wamewakandamiza watu, na kuna mfumo usio wa haki wa kiuchumi ulioanzishwa. Na kwa sababu hiyo, kilio cha waliokandamizwa, kama vile kilio cha Waisraeli walipokandamizwa kabla ya Misri, kilio kimepanda. Kwa hivyo, marejeleo haya ya Sodoma na Gomora hapa yanarejelea wakati Waisraeli wanapoingia katika nchi yao, ambayo inapaswa kuwa na ustawi na matunda. Ikiwa wataingia na kushindwa kufuata amri za Mungu,

Kilio cha waliokandamizwa kitasikika, na Mungu atajibu kama alivyojibu mara kwa mara katika historia yote. Na hata nchi yao, zawadi hii ya ardhi ambayo wamepewa Waisraeli, itachukuliwa kutoka kwao.

Hitimisho Lenye Matumaini – Kumbukumbu la Torati 30

Kama kitabu cha Kumbukumbu la Torati kingeishia hapa na sura ya 29, ingekuwa njia ya kusikitisha sana ya kumalizia kitabu. Inahisi kama hakuna tumaini lolote, na inahisi kama hakuna cha kushikilia. Inahisi kama tunaishia na kushindwa kumtambua Mungu katikati ya watu wake.

Lakini kuna tumaini. Kwa hivyo, kama manabii wa mwisho, watazungumzia kila wakati kuhusu hatari inayowezekana iliyo karibu. Kuna koma, lakini tumaini linalokuja na katika sura ya 30, Je, hilo ni tumaini letu?

Kwa hivyo, tunapoangalia sura ya 30, tutaona ni kwamba kuna tumaini lililorekebishwa kwa sababu urejesho unawezekana. Na katika mistari michache ya kwanza, tutazingatia maneno haya ya kutubu, kurudi, na kurejesha kwa sababu maneno haya matatu yanaishia kuwa trilojia muhimu ya wazo ambalo linarudiwa katika vitabu vyote vya Agano la Kale, hadi manabii, hadi mwisho kabisa hata hadi Malaki, ambayo ni kitabu cha mwisho kabla ya kuingia katika Agano Jipya.

Tohara ya Moyo

Tutaangalia tena tohara ya moyo. Sasa, tumeona hili hapo awali, tuliangalia hili, na tulizungumzia hili katika sura ya 10 ya Kumbukumbu la Torati, ambapo watu waliitwa kutahiri mioyo yao ili wawe wanyenyekevu. Lakini hapa, tutaona jinsi Mungu atakavyotahiri mioyo yao. Kwa hivyo, tunarudi kwenye kuwa na moyo wa nyama badala ya moyo mgumu wa jiwe.

Na tutaona kwamba tunawaacha Waisraeli na chaguo, na chaguo ni kati ya uzima na wema na kifo na uovu.

Kwa hivyo soma nami katika sura ya 30, ukianza na mstari wa kwanza. " Ndivyo itakavyokuwa mambo haya yote yatakapokujilia, baraka na laana nilizoziweka mbele yako, nawe ukazikumbuka." Neno la Kiebrania kwa kweli ni moja; ni kama mwendo wa kupotoka, kurudi kwako mwenyewe. Kwa hivyo ni utambuzi kwamba umepotea. "Utakaporudi kwenye fahamu zako, katika mataifa yote ambapo Bwana, Mungu wako, amekufukuza, nawe utamrudia Bwana, Mungu wako, na kumtii kwa moyo wako wote na roho yako yote, sawasawa na yote nikuagizayo leo, wewe na wanao; ndipo Bwana, Mungu

wako, atakapokurudisha kutoka utumwani, naye atakuhurumia, na kukukusanya tena kutoka kwa watu wote huko alikokutawanya Bwana, Mungu wako." Hii ina mwangwi wa Yeremia sura ya 3 ndani yake.

"Watu wako waliofukuzwa wakiwa mwisho wa dunia, kutoka huko Bwana Mungu wako atakukusanya; na kutoka huko atakurudisha." Hakuna umbali ulio mbali sana, ambao ni mbali sana na Mungu kuwavuta watu wake na kuwapa watu wake urejesho huu.

Katika mstari wa 6, inasema, "Zaidi ya hayo Bwana, Mungu wako, atautahiri moyo wako, na mioyo ya wazao wako, ili umpende Bwana, Mungu wako, kwa moyo wako wote, na kwa roho yako yote, upate kuishi."

Neno la Mungu Lililotolewa kwa Watu Wake

Nitaruka hadi mstari wa 11. Unasema, "Kwa maana amri hii ninayokuamuru leo, si ngumu sana kwako, wala si mbali nayo. Haiko mbinguni hata useme. 'Ni nani atakayepanda mbinguni kwa ajili yetu na kutuletea na kutufanya tusikie ili tuifanye?' Wala si ng'ambo ya bahari hata useme, 'Ni nani atakayevuka bahari ili tuifanye na kutufanya tusikie ili tuifanye?'"

Kwa hivyo, sheria hii ni kitu ambacho kinawezekana kutungwa, na amri za Mungu au la, kitu kimefichwa. Sio siri. Huna haja ya kutumia wachawi au wachawi au kuwa na manabii wa uongo ambao huenda kutafuta na kujaribu kugundua siri ili kuzileta kwako. Kinyume chake, Mungu amesema na watu wake. Ametoa sheria yake, mafundisho yake, na vidokezo vyake vikubwa vya jinsi ya kuishi na kutimizwa na wanadamu mahali hapa anapowapa. Amewapa. Kwa hivyo hawalazimiki kutafuta siri za maisha. Kwa hivyo, kuna wazo hili. Liko hapa. Linaonekana mbele yako.

Ujuzi wa Mema na Mabaya na Chaguo Lao

Kwa hivyo, katika mstari wa 14. "Lakini neno liko karibu nawe sana, kinywani mwako na moyoni mwako upate kulishika. Tazama, nimeweka mbele yako leo uzima na ustawi, mauti katika shida." Naam, hiyo ndiyo tafsiri yangu, na ningependa kujua tafsiri yako inasema nini. Kiebrania halisi ni "Nimeweka mbele yako leo uzima na mema, mauti na mabaya."

Hapana, hizi ni tofauti za kuvutia kwa sababu tunapofikiria ni lini mara ya mwisho tuliposikia chaguo hili la mema na mabaya linalowasilishwa kwa wanadamu, labda tu, labda kusikia kwako kunarudi nyuma ya akili yako, haswa kwa kuwa naendelea kusema kuna miunganisho ya Mwanzo katika Kumbukumbu la Torati. Labda nimekuongoza huko. Lakini hii ni nzuri na mbaya. Hii inaweza kuwa marejeleo ya Bustani, wakati kuna mti wa ujuzi wa mema na mabaya, na watu katika Bustani walikuwa na chaguo.

Na hivyo, pia, watu walio hapa mlangoni wanapoingia katika nchi hiyo wana chaguo, na ni matendo yao na kile wanachofanya ndicho kinachowapa uzima ambacho ni chema, au kifo na uovu. Na hapa pia kukumbuka kwamba kifo na uovu,

Inaweza kuwa kifo cha kimwili, lakini pia ni kifo kupitia uhamisho kinachoondolewa kutoka mahali ambapo umejikita.

Kwa hivyo, katika mstari wa 16, "Kwa kuwa ninakuamuru leo kumpenda Bwana, Mungu wako, na kutembea katika njia zake, na kushika amri zake, na amri zake, na hukumu zake, upate kuishi na kuongezeka; Bwana, Mungu wako, na kukubariki katika nchi utakayoingia kuimiliki."

Wito wa Mashahidi

Nitaruka sasa hadi mstari wa 19 kwa sababu katika mstari wa 19, tuna wito wa mashahidi wa hili unaotangazwa kwa watu. " Kwa hiyo nazishuhudiza mbingu na nchi dhidi yenu leo, kwamba nimeweka mbele yenu uzima na mauti, baraka na laana. Basi chaguani uzima, ili mpate kuishi, ninyi na uzao wenu, kwa kumpenda Bwana, Mungu wenu, kuitii sauti yake, na kushikamana naye. Maana haya ndiyo maisha yenu, na wingi wa siku zenu mtakazoishi katika nchi hiyo, Bwana aliyowaapia baba zenu Ibrahimu, na Isaka, na Yakobo."

Kwa hivyo, pamoja na hayo, tutafunga sherehe zetu zinazofanyika pembezoni mwa nchi kisha tutaingia na kuzipeleka Ebali na Gerizimu, baraka na laana, utambuzi ambao Kumbukumbu la Torati linajua ni halisi kwamba labda wataondoka.

Na bado tumaini kwamba bado kutakuwa na urejesho linawezekana. Kwa hivyo, uzima na kifo, mema na mabaya, baraka na laana ziko mezani. Ni juu yao kuchagua.

Huyu ni Dkt. Cynthia Parker na mafundisho yake kuhusu kitabu cha Kumbukumbu la Torati. Hii ni kipindi cha 12, Kumbukumbu la Torati 27 - 30.